

N:o 171.

Ank. till Riksd. kansli den 22 maj 1908 kl. 7 e. m.

Utlåtande, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster.

(I. A.)

Efter det statsutskottet till behandling förehafvt Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof i hvad densamma afser beräkningen af statsverkets *ordinarie inkomster*, får utskottet nu, jämlikt § 53 regeringsformen och § 39 riksdagsordningen, uppgifva och föreslå de belopp, hvartill dessa inkomster under nästkommande statsregleringsperiod för närvarande anses kunna upptagas.

I skrifvelse den 14 december 1907 med berättelse om statsverkets inkomster under nästföregående år och förslag till deras beräkning vid förestående statsreglering har statskontoret angående de ordinarie inkomsterna anfört följande.

»*Arrendemedlen*, hvilka i de senare årens riksstater upptagits med 1,700,000 kronor, hafva under senaste femårsperiod influtit med i medeltal 1,960,520 kronor och med en årlig minskning i medeltalet af 58,846 kronor. Oaktadt sjunkande tendens, orsakad af den fortgående försäljningen af mindre kronolägenheter, torde denna inkomsttitel dock kunna för år 1909 i riksstaten bibehållas vid dess nuvarande belopp.

Mantalspenningarna, som i 1907 och 1908 årens riksstater finnas uppförda med 800,000 kronor, inflöto under år 1906 med 801,042 kronor

och utvisa under femårsperioden 1902—1906 en årlig ökning af i medeltal 9,147 kronor. Med hänsyn till denna inkomstitels jämna stegrings-tendens, uti hvilken man icke torde hafva anledning att befara någon minskning eller tillfällig rubbning, får statskontoret hemställa om mantalspenningarnas upptagande i 1909 års riksstat med ett till 825,000 kronor förhöjdt belopp.

Bötesmedlen, som i riksstaterna allt sedan år 1906 varit uppförda med 400,000 kronor, hafva under åren 1903—1906 visat en oafbruten ökning från 399,504 kronor år 1903 till 448,676 kronor år 1906 samt under femårsperioden influtit med i medeltal 420,101 kronor. Statskontoret anser sig emellertid beträffande denna inkomstitel, hvars tendens, om en längre tidsperiod tages i betraktande, visat sig sakna fasthet, icke böra föreslå någon förändring utan hemställer, att densamma måtte i 1909 års riksstat uppföras med oförändradt belopp.

Kontrollstämpelmedlen hafva under senaste femårsperiod influtit med ett för hvarje år ökad belopp, från 63,838 kronor år 1902 till 86,541 kronor år 1906. Årliga ökningen i medeltal har under nämnda tid uppgått till 5,676 kronor. Med den fasta stegring, hvaruti inkomstiteln under en lång följd af år befunnit sig, torde med stor sannolikhet kunna beräknas, att densamma under år 1909 kommer att uppgå till lägst 90,000 kronor, hvadan statskontoret föreslår dess upptagande i riksstaten för detta år med sistnämnda belopp.

Fyr- och båkmedlen förete under femårsperioden 1902—1906 en inkomstsiffra utan bestämd tendens till vare sig ökning eller minskning och utgjorde enligt räkenskaperna 1,712,226 kronor år 1902 och 1,725,803 kronor år 1906 med ett medeltal för denna tid af 1,728,095 kronor. Statskontoret finner sig sakna anledning att beträffande dessa medel föreslå någon ändring, utan hemställer, att inkomstiteln må i 1909 års riksstat upotagas till oförändradt belopp.

Telegrafmedlen, som i riksstaten för år 1908 äro upptagna med 10,080,000 kronor, hafva, enligt hvad statskontoret inhämtat, af telegrafstyrelsen för år 1909 beräknats till 11,500,000 kronor, hvilket belopp finnes upptaget i bifogade tabell. Uti underdånig skrifvelse den 6 innevarande månad yttrar telegrafstyrelsen beträffande denna beräkning följande:

»Inkomsterna af telegrafverkets telegraf- och telefontrafikrörelse utgöras af dels portoinkomsten för telegrambefordringen, dels afgifter härflytande af telefontrafiken, dels ock åtskilliga smärre belopp från särskilda

andra inkomstkällor, såsom betalning för ordböcker, taxor och telegramblanketter, afgifter för telegramkvittenser och för registrering af telegramadresser, hyror från telegrafverkets fastigheter, hyror för telegrafledningar, räntor å bankräkningar m. m.

Portoinkomsten för telegrambefordringen utgjorde under år 1905 kronor 2,034,288 och steg under år 1906 med 6,5 procent till 2,167,735 kronor. Till följd däraf att minimiportot för inländska telegram från och med 1907 års ingång sänkts till hälften, torde, enligt hvad räkenskapen för årets nio första månader gifver vid handen, ökningen i telegramportoinkomsten under år 1907 icke stiga till nyssnämnda procenttal, men torde denna inkomst, som i staten för år 1907 beräknats till 1,820,000 kronor, likväl icke komma att understiga 2,215,000 kronor. För år 1909 anser sig telegrafstyrelsen kunna beräkna inkomsten af telegrafrörelsen till 2,120,000 kronor eller 120,000 kronor högre än det belopp 2,000,000 kronor, hvartill denna inkomst beräknats i 1908 års stat.

Telegrafafgifterna hafva i statsförslagen beräknats:

för år 1905 till	5,700,000 kronor,
» » 1906 »	6,200,000 » ,
» » 1907 »	6,900,000 » och
» » 1908 »	8,000,000 » .

De verkliga beloppen hafva uppgått:

år 1905 till 7,030,807 kronor och år 1906 till 8,008,396 kronor samt torde, såvidt af räkenskapen för årets tre första kvartal kan dömas, under år 1907 komma att stiga till omkring 9,047,000 kronor.

Ehuru en nedgång i konjunkturererna, sådan som den nu inträffade, gifvetvis kommer att menligt återverka på telefoninkomsten och bör mana till försiktighet vid beräkandet af dennas belopp, anser sig dock styrelsen kunna antaga en ökning under år 1909 af 1,300,000 kronor i den för år 1908 beräknade telefoninkomsten och får sålunda föreslå, att denna inkomst för år 1909 beräknas till 9,300,000 kronor.

Telegrafverkets *öfriga inkomster* hafva för åren 1907 och 1908 beräknats till 80,000 kronor. Då de under år 1906 utgjort och under år 1907, såvidt nu kan antagas, komma att utgöra något mer än nämnda belopp samt styrelsen snarare förväntar någon minskning än ökning af dessa inkomster, har styrelsen icke ansett sig böra föreslå någon ändring i beräkningen af ifrågavarande inkomster, hvilka sålunda torde i staten för år 1909 böra upptagas till 80,000 kronor.

Vid sammanställning af de sålunda för år 1909 beräknade beloppen erhållas följande inkomstsiffror:

telegramporto	kronor	2,120,000: —
telefonafgifter	»	9,300,000: —
öfriga inkomster	»	80,000: —

eller tillsammans kronor 11,500,000: —

innebärande en ökning utöfver de för år 1908 beräknade inkomsterna af 1,420,000 kronor».

Järnvägstrafikmedlen hafva, enligt hvad statskontoret inhämtat, af järnvägsstyrelsen beräknats för år 1909 komma att uppgå till 9,000,000 kronor, med hvilket belopp inkomstiteln upptagits i bifogade tabell. I fråga härom yttrar järnvägsstyrelsen uti underdånig skrifvelse den 29 nästlidne november följande:

»Under åren 1905 och 1906 har det ekonomiska resultatet af statsbanornas drift utfallit sålunda:

Bruttoinkomsterna hafva utgjort för år 1905 54,736,906 kronor 50 öre och för år 1906 60,017,283 kronor 14 öre. Driftkostnaderna, inklusive bidrag till statens järnvägstrafiks pensionsinrättning, hafva uppgått för år 1905 till 39,319,607 kronor 9 öre och för år 1906 till 42,017,524 kronor 87 öre. Af nettobehållningarna för dessa år respektive 15,417,299 kronor 41 öre och 17,999,758 kronor 27 öre hafva, sedan afsättningar ägt rum till inköp af inventarier och till förlag, till statskontoret inlevererats 13,700,000 kronor för år 1905 och 17,300,000 kronor för år 1906.

Hvad innevarande års bruttoinkomster angår torde böra framhållas, att äfven under det snart tilländagångna året rörelsen på statsbanorna haft att uppvisa ett icke obetydligt uppsving beträffande såväl person- som gods- trafik. Under det bruttoinkomsterna för månaderna januari—september förra året utgjorde 44,479,914 kronor 2 öre, hafva de sålunda för motsvarande månader detta år uppgått till 48,035,426 kronor 91 öre.

Med hänsyn härtill och med beräkning af inkomst från riksgrensbanan af omkring 400,000 kronor på grund af den Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag medgifna rätt att jämväl under innevarande år transportera större malmkvantitet än 1,200,000 ton torde bruttoinkomsterna för år 1907 kunna antagas komma att uppgå till omkring 63,500,000 kronor. De af Eders Kungl. Maj:t fastställda arfvodes- och kostnadsstater för innevarande år sluta å ett belopp af 46,340,400 kronor, inberäknadt tilläggsstat för linjen Uddevalla—Tingstad. De verkliga driftkostnaderna för detta år torde med

ledning af hvad desamma utgjort till och med september månad samt med beräkning af ökad driftkostnad för oktober—december innevarande år kunna antagas komma att uppgå till i rundt tal 51,800,000 kronor, inklusive bidraget till statens järnvägstrafiks pensionsinrättning. Skillnaden mellan de förut beräknade och de verkliga driftkostnaderna är hufvudsakligen beroende på den under innevarande år verkställda löneregleringen för den ordinarie personalen. Af skillnadsbeloppet, i rundt tal 5,500,000 kronor, äro sålunda omkring 5,250,000 kronor beräknade motsvara ökade aflöningsförmåner för den ordinarie personalen. Och tillåter sig styrelsen härvid erinra, att 1906 års löneregleringskommitté, med utgående från personalantalet år 1906 och inberäkning af det af andra statsmedel än trafikmedel utgående dyrtidstillägget, i rundt tal 700,000 kronor, beräknat höjningen till omkring 3,900,000 kronor, fränsedt förhöjning i hyresersättning till det stora flertalet lägre befattningshafvare, i afseende å hvilka kommittén föreslagit anskaffande af bostäder. Med inberäkning af berörda ökning i hyresersättning och med hänsyn till den af Riksdagen beslutade höjningen af arfvodena till den lägsta gruppen befattningshafvare torde ökningen för år 1906 kunna beräknas till omkring 4,500,000 kronor och för år 1907, då omkring 1,000 nya tjänstebefattningar tillkommit, till, såsom ofvan nämnts, 5,250,000 kronor.

Af nettobehållningen för månaderna januari—november 1907 äro till statskontoret inlevererade 10,000,000 kronor; och torde för nästkommande december månad komma att ytterligare inlevereras omkring 1,500,000 kronor.

Det förslag till arfvodes- och kostnadsstater för statens järnvägar för år 1908, som styrelsen i underdånig skrifvelse denna dag till Eders Kungl. Maj:t afgifver, slutar å ett belopp af 57,413,000 kronor.

Med ledning af den erfatenhet, som vunnits under de senaste åren, har nu styrelsen att beräkna det ekonomiska resultatet af statens järnvägars drift under år 1909.

Äfven under innevarande år har trafiken å statens järnvägar visat en afsevärd stegring i förhållande till nästföregående år. Bruttoinkomsterna visa för personbefordran en ökning af 12,97 procent och för godstrafik 5,2 procent; och framgår af det föregående, att för innevarande år torde vara att förvänta en ökning af bruttoinkomsterna med omkring 3,500,000 kronor.

Om än för den närmaste tiden man icke torde hafva att räkna med så gynnsamma konjunkturer, som under de senare åren varit rådande,

har dock styrelsen, särskildt med hänsyn till den ökade transport af malm å riksgrensbanan, som lär bli en följd af den Luossavaara—Kiiruna-vaara aktiebolag tillförsäkrade rätt därtill, ansett sig kunna antaga, att ökning af bruttoinkomsterna skulle komma att uppgå för år 1908 till 4,000,000 kronor och för år 1909 till samma belopp. Med denna beräkningsgrund skulle bruttoinkomsterna utgöra för år 1908 67,500,000 kronor och för år 1909 71,500,000 kronor.

Hvad därefter angår driftkostnaderna utvisar styrelsens underdåniga förslag till stater för år 1908, jämförda med de efter de verkliga utgifterna för de nio första månaderna af år 1907 för samma år beräknade utgifter, en afsevärd ökning:

Förslaget till stater för år 1908 utvisar inom styrelsen	2,775,000: —
vid distrikten:	
å distriktschefsexpeditionerna	306,000: —
» banafdelningen	12,350,000: —
» maskinafdelningen	26,363,000: —
» trafikafdelningen	15,409,000: —
» ångfärjan.....	210,000: —
	<hr/>
	Summa 57,413,000: —

Ökningen i dessa stater är hufvudsakligen beroende på stegring i trafikrörelsen, synnerligt höjda stenkolspris samt inrättande af erforderliga nya ordinarie tjänster.

I fråga om driftkostnaderna för år 1909 finnes anledning antaga, att en ej så afsevärd stegring skall inträda som för år 1908. Efter allt att döma torde sålunda det enhetspris, hvarefter utgiften för stenkol för sistnämnda år beräknats, komma att nedgå.

Med hänsyn härtill och äfven i öfrigt antagen mindre ökning å flera af de olika afdelningarnas utgiftsposter hafva staterna för år 1909 beräknats erhålla ungefär följande utseende:

a) styrelsen	2,875,000: —
b) distrikten:	
distriktschefsexpeditionerna.....	310,000: —
banafdelningen	13,000,000: —
maskinafdelningen	27,600,000: —
trafikafdelningen.....	16,350,000: —
ångfärjan	210,000: —
	<hr/>
	Summa 60,345,000: —

Lägges till denna slutsumma beräknadt bidrag till statens järnvägstrafiks pensionsinrättning 550,000 kronor, skulle driftkostnaderna för år 1909 uppgå till i rundt tal 60,900,000 kronor.

Med hänsyn härtill har styrelsen ansett nettobehållningen för år 1909 böra beräknas till i rundt tal 10,600,000 kronor. Af berörda belopp torde sammanlagdt omkring 1,600,000 kronor böra afsättas för inköp af inventarier och för ökande af förlag.

På grund af det anförda får styrelsen i underdånighet hemställa, att inkomsttiteln »järnvägstrafikmedel» må i förslaget till riksstat för år 1909 upptagas till 9,000,000 kronor, därvid styrelsen tillåter sig erinra, att denna inkomsttitel, hvilken upptagits för år 1905 till 11,000,000 kronor, för år 1906 till 12,500,000 kronor och för år 1907 till 13,000,000 kronor upptagits i riksstaten för år 1908 till 12,500,000 kronor, samt tillika meddela, att af nettobehållningen för år 1908 torde komma att till statskontoret inlevereras 8,000,000 kronor.

Skogsmedlen, i 1908 års riksstat uppförda med 8,000,000 kronor, hafva utgjort:

år 1904	kronor 8,294,132: —
» 1905	» 7,464,609: —
» 1906	» 8,562,727: —

eller i medeltal för dessa tre år kronor 8,107,156: —.»

Enligt från domänstyrelsen erhållen uppgift hafva statsverkets skogsmedelinkomster under innevarande års tre första kvartal belöpt sig till 8,358,783 kronor 13 öre. I händelse skogsmedelsuppbörden under fjärde kvartalet kommer att motsvara uppbörden under samma kvartal af sistlidet år, eller 631,090 kronor 7 öre, skulle inkomsten af skogsmedel för år 1907 alltså komma att uppnå till 8,989,873 kronor 20 öre.

Med hänsyn till denna inkomsttitels stegringstendens, hvilken knappast torde i väsentlig mån vara beroende af eventuellt inträdande rubbningar i det allmänna affärsläget inom landet, hemställer statskontoret, att skogsmedlen beräknas år 1909 inflyta med ett till 8,500,000 kronor förhöjdt belopp.

Terminsafigifter från läroverken. Å denna inkomsttitel, som i 1908 års riksstat uppförts med 550,000 kronor, inflöto under åren 1905 och 1906 respektive 583,553 kronor 56 öre och 581,845 kronor.

Då det belopp, hvarmed denna inkomsttitel kommer att inflyta, är beroende af antalet lärjungar vid de allmänna läroverken, och då anledning saknas antaga, att detta antal kommer att i väsentlig mån minskas,

vill det synas statskontoret som om terminsafgifterna kunde beräknas år 1909 inflyta med ett belopp icke understigande hvad under de senaste två åren influtit eller i rundt tal 580,000 kronor.

Extra uppbörd. Denna inkomstitel, som i 1908 års riksstat upptagits med 300,000 kronor, har under de senaste åren influtit med följande belopp:

år 1904	kronor	317,660: —
„ 1905	„	366,504: —
„ 1906	„	1,734,781: —

Härvid är emellertid att märka att i uppbörden för år 1906 ingår icke mindre än 1,429,036 kronor 87 öre sockerskatt, hvilket belopp influtit under tiden från den 1 september 1906, då den nya sockerskattelagstiftningen trädde i kraft, till samma års slut, och hvilket enligt vanlig praxis bokförts under titel »Extra uppbörd» intill dess med år 1907 den nya titeln blifvit i riksstaten uppförd. I här bifogade tabell, som afser att gifva en statistisk öfverblick till ledning vid bedömning af hvad under hvarje inkomstitel kan väntas i normala fall inflyta, har berörda belopp i sockerskatt uteslutits, och i stället uppförts såsom särskild inkomstitel.

Titeln »Extra uppbörd» var i 1907 och föregående årens riksstater beräknad till 200,000 kronor men höjdes vid statsregleringen för år 1908 till 300,000 kronor.

Ehuru inkomstiteln under senaste femårsperiod influtit med i medeltal 323,952 kronor, torde densamma likväl, med hänsyn till dess växlande natur, icke böra nu ytterligare förhöjas.»

I fråga om de ordinarie inkomsterna har statsrådet och chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 13 januari innevarande år anført följande.

»Hvad angår beräkningen af statsverkets inkomster och därvid först de *ordinarie inkomsterna*, hafva järnvägstrafikmedlen af statskontoret, till hvars berättelse jag anhåller få hänvisa, i enlighet med järnvägsstyrelsens i underdånig skrifvelse den 29 sistlidne november afgifna förslag upptagits till allenast 9,000,000 kronor.

Denna inkomstitel har i senare årens riksstater beräknats till följande belopp, nämligen för år 1906 till 12,500,000 kronor, för år 1907 till 13,000,000 kronor och för år 1908 till 12,500,000 kronor.

Anledningen till att densamma för nästkommande år beräknats väsentligt lägre är, såsom af järnvägsstyrelsens berörda, i statskontorets berättelse återgifna skrifvelse framgår, hufvudsakligen den vid nästlidet års

Riksdag verkställda löneregleringen för statsjärnvägarnas personal, hvilken lönereglering kräft en kostnad af sammanlagdt icke mindre än omkring 5,250,000 kronor. Enligt järnvägsstyrelsens i dess omförmälda skrifvelse gjorda beräkningar hafva bruttoinkomsterna af statens järnvägstrafik under nästkommande år beräknats till 71,500,000 kronor och omkostnaderna — beräknadt bidrag till statens järnvägstrafiks pensionsinrättning inbegripet — till 60,900,000 kronor. Af den sålunda påräknade nettobehållningen 10,600,000 kronor hafva sammanlagdt omkring 1,600,000 kronor ansetts böra afsättas för inköp af inventarier och ökande af förlag, i följd hvaraf det slutliga öfverskottet upptagits till 9,000,000 kronor.

I en efter aflåtandet af statskontorets berättelse till mig öfverlämnad promemoria har emellertid t. f. generaldirektören och chefen för järnvägsstyrelsen, F. W. H. Pegelow anmält, att genom en till 500,000 kronor beräknad minskning af utgifterna för år 1909 samt afsättningen till förlag och till inköp af inventarier det förut till 9,000,000 kronor beräknade öfverskottet af järnvägstrafikmedlen för samma år syntes kunna höjas till 9,500,000 kronor.

Med hänsyn härtill och i betraktande af den försiktighet, hvarmed järnvägsstyrelsens i dess underdåniga skrifvelse den 29 sistlidne november innefattade beräkningar i öfrigt synas vara uppgjorda, torde ifrågavarande inkomsttitel för år 1909 utan fara kunna beräknas till 9,500,000 kronor; och hemställer jag därför, att densamma måtte i riksstaten uppföras med detta belopp.

Skogsmedlen hafva af statskontoret för år 1909 beräknats till 8,500,000 kronor, eller 500,000 kronor mera än det belopp, hvartill desamma i innevarande års riksstat uppförts. Med afseende å den af statskontoret påpekade stegringstendensen hos nämnda inkomst — hvilken, på sätt förut nämnts, för år 1907 uppgått till i rundt tal 9,929,000 kronor — synes berörda af statskontoret anställda beräkning icke kunna anses vara för hög.

Jämväl öfriga ordinarie inkomster torde få i riksstaten uppföras med de belopp, statskontoret föreslagit».

Utskottet, som icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förenämnda inkomstberäkning, får alltså hemställa,

att Riksdagen må beräkna statsverkets ordinarie inkomster för år 1909 på följande sätt:

Statsutskottets Utlåtande N:o 171.

Arrendemedel	kronor	1,700,000:—
Mantalspenningar	»	825,000:—
Bötesmedel	»	400,000:—
Kontrollstämpelmedel	»	90,000:—
Fyr- och båkmedel	»	1,700,000:—
Telegrafmedel	»	11,500,000:—
Järnvägstrafikmedel	»	9,500,000:—
Skogsmedel	»	8,500,000:—
Terminsafgifter från läroverken	»	580,000:—
Extra uppbörd	»	300,000:—
		<hr/>

Summa kronor 35,095,000:—

Stockholm den 21 maj 1908.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

1908